

פרשת
בשלח
שירה
גליון 198
• תשע"ח •

מתורתם של רבותינו

משנת חכמים

פרשת המן – הלכה לדורות • הרה"ג רבי אברהם לוגאסי שליט"א

משנת היום

אופק רכסים

4:36 הדלקת נרות

6:38 זריחה

סו"ק"ש:

8:28 מג"א

8:37 (מג"א 72)

9:15 גר"א

10:08 סו"ז תפילה (ב)

11:52 חצות

5:07 שקיעה

5:46 צאת השבת

6:19 ר"ת

שחשב. לאחר מספר חודשים ניגש האברך לרב ואמר לו ראה זה פלא כשהייתי אברך ושקדתי על תלמודי יומם ולילה הייתה הפרוטה מצויה בכיסי ועתה שעבדתי בלילה לא נותרה לי פרוטה מיותרת אמר לו הרב לי זה לא תימה פרנסתם של לומדי תורה מובטחת וכשהחלטת לעבוד בלילה ירדת מדרגתך שהייתה קודם ולכן צריך אתה לטרוח יותר.

זצ"ל בספרו דרש משה על התורה וביאר שהמן ירד אחרי תלונה של בני"ש שנחשב להם חטא וכמו שכתוב בתהילים (פרק ע"ח פס' יז-כז) "ויסיפו עוד לחטוא לו למרות עליון בציה וינסו קל בלבבם לשאול אוכל לנפשם וידברו באלוקים לאמור היוכל קל לערוך שולחן במדבר" ואילו בטחו בו אולי גם לא היו צריכים לאכול כלל כמו שבגדיהם גדלו והתארכו איתם ולא הוצרכו לבגדים חדשים כי לא יתלוננו

התורה מאריכה בפרשת המן ומפרטת פרטים רבים מעבר לנס עצמו של ירדו וכבר עמדו על זה המפרשים. תחילה התמיהה הגדולה כיצד דור שיצא ממצרים עם כל הניסים והנפלאות ובסופו קריעת ים סוף שנאמר בו "ויאמינו בה' ומשה עבדו" עומדים בניסיון שלא רואים מה יאכלו מחר ומתלוננים "כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל ברעב".

ענין נוסף חשוב ומכריע למדנו מהפרשה שריבוי ההשתדלות אינם משנים את הקצוב לאדם שהרי בני"ש נצטוו לאסוף עומר לגולגולת וזה ניסיון לא קל כי בד"כ שאדם רואה שיכול לאסוף הרבה ושפע הוא לוקח כמה שיכול ושומר לו לימים ושבועות שהרי כל מה שנשאר מהמן על פני המדבר נמס והיה יורד לנחלים וטועמים ממנו אומות העולם כמובא במדרש. התורה מזהירה לאסוף עומר לגולגולת ואם העדיף האחד או החסיר נאמר בתורה "ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אוכלו לקטו". ופירש רש"י יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט וכשבאו לביתם מדדו ומצאו שהרבה לא עדיף והממעט לא החסיר והמשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה מצביע על מקרא זה ואומר שבא ללמדנו כי לעולם לא יגע האדם אלא במה שנקצב לו. כמו שאמרו בגמרא (ביצה ט"ז:) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה.

"סיעתא" דשמיא בפרנסה אינה דווקא משכורת גבוהה שהרי עדיף משכורת קטנה ושלווה וברכה בה ממשכורת גבוהה עם טירדות והוצאות מי שלא סומך על הקב"ה ומנסה "לעזור" לו בסידור פרנסה לעצמו דומה לזה שנוסע ברכבת ונושא חבילותיו על כתפיו כדי להקל על הרכבת בנסיעתה" עליהם.

שום אפשרות אחרת לא נתנו לניסיון הזה רק למות ברעב וכבר עמד בזה הרש"ר הירש וביאר שדאגת הקיום מוטבעת באדם ובמקום שאדם דואג ללחמו לא יעילו כל שיעורי המוסר ששמע וראה ותמיד ישאל מה נאכל. ואולי אפשר לפרש בזה מאמר חז"ל קשים מזונותיו של אדם יותר מקריעת ים סוף כלומר כשאדם דואג למזונותיו אפילו קריעת ים סוף לא תרגיע אותו.

הקב"ה העמיד את ישראל בנקודה הרגישה ביותר בחיי האדם חוסר אונים למזונותיו ומיד גם את התשובה בצידה "לחם מן השמים" "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון". ומי שלא חושב שלחמו מן השמים אכן חי כל ימיו בדאגת הפרנסה החוסמת בפניו את עבודת ה' ועסק התורה וכמו שמובא במכילתא "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן". רק מי שמרגיש שמזונותיו מן השמים כמין יכול לזכות לקבלת התורה. חז"ל משווים את היאוש שעמדו ישראל על שפת הים כשהים לפנייהם והמצרים אחריהם ואין לאן לברוח וכן אדם שתלויים בו מזונות בניו ואשתו ואינו רואה את המקור לפרנסתם. בשניהם צועקים אל ה' ואז הקב"ה מתגלה ומושיע.

סיעתא דשמיא בפרנסה אינה דווקא משכורת גבוהה שהרי עדיף משכורת קטנה ושלווה וברכה בה ממשכורת גבוהה עם טירדות והוצאות.

מי שלא סומך על הקב"ה ומנסה "לעזור" לו בסידור פרנסה לעצמו דומה לזה שנוסע ברכבת ונושא חבילותיו על כתפיו כדי להקל על הרכבת בנסיעתה.

ולמדנו עוד מהמן שמזונותיו של אדם ניתנים לו לפי דרגת אמונתו כמבואר בחז"ל שהצדיקים לקטוהו מפתח ביתם והבינונים קצת רחוק והרשעים רחוק וטורה. נמצא שככל שדרגת אמונתו של האדם שהלחם מן השמים ועליו רק חובת ההשתדלות ואין הוא מביא את הפרנסה, כן לא יצטרך לטרוח עליה ויקבלנה בקלות ובסבר פנים יפות. ומסופר באברך השוקד על תלמודו יום ולילה שבא לרב שך זצ"ל ורעיון בראשו הוא ילמד כל היום ורק בלילה יעסוק במלאכה לפרנסתו שתכניס לו משכורת נאה ומכובדת. הרב שך שקל את דבריו ואמר לו חדל לך מן הרעיון. האברך לא הבין ולא קיבל ועשה את מה

לעילוי נשמת

ר' עודד יעקב ב"ד
אפריים ז"ל
נלב"ע יד' שבט
ת.נ.צ.ב.ה.

להערות והארות ולמשלוח חומר לעורך
בפקס: 153-4-653-1557

לתרומות והנצחות
בטל': 054-84-68706
ובמוקד "גדרים פלוס"
'קרן תורתנו' קוד 103

לקבלת העלון במייל:
Mishnatar@gmail.com

השגחה ה'

כישוף. ועוד שקריעת ים סוף היתה ענין של כל העולם ולא רק דבר פרטי בלבד, וכפי שמסביר המהר"ל שהמכשפים לא יכלו לעשות כינים כי אין השד שולט על בריה פחותה משעורה, כי כל כח הכשוף הוא על דברים פריטים ועל כלל העולם אין להם כח, ומה שהוא פחות משעורה אין לו חשיבות עצמית והוא בטל לכלל העולם.

ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים כי דבר אשר זדו עליהם, כי ראו השגחת ה' לא רק באופן כללי, אלא גם בפרטי

ו"יסר את אפן מרכבותיו וינהגהו בכבדות ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם במצרים"

המעשים הקטנים שבונים את האדם הגדול

שמעתי את הסיפור מבוגר הישיבה שגר בקנדה ולמד בישיבה לפני למעלה משישים שנה, סיפור זה מביא לראות כיצד נעשים אדם גדול מאוד מאוד, לא בגיל שמונים - תשעים, אלא אברך צעיר לימים בן עשרים ושש החושב על כל צעד וצעד מדרכי חייו.

וכה היו דבריו: למדתי בישיבה וביקשתי מהמשגיח באם אפשרי שאסע לחיפה, היות וקרובת משפחה שלי שוהה שם, ואשמח לבקרה. בבקשה, נענה המשגיח. כאשר ירדתי מהאוטובוס, צדו את עיני חנות נעליים הנמצאת בסמוך לתחנה. התפלאתי מאוד לראות את ההמצאה הגאונית הזו - נעליים ללא שרוכים, דבר שלא היה בנמצא עד רגע זה. מיד קניתי אותם לעצמי.

כאשר חזרתי לישיבה הראתי למשגיח את הנעליים שקניתי אמש. המשגיח התבונן בהם כשכולו התפעלות. ראיתי שהמשגיח יוצא ממש בהתפעלות, אך לא היה ברור לי ממה בדיוק המשגיח מתרגש. לבסוף אמר לי המשגיח "אתה יודע כמה שבועות וחודשיים אדם מפסיד בחייו בזמן שצריך לשרוך את נעליו, זה ממש רעיון אדיר". למחרת נסע המשגיח לחיפה וקנה גם זוג נעליים ללא שרוכים.

ממעשה זה רואים בבירור איך צומחים בגיל צעיר כבר לחשוב כל רגע שלא ילך לאיבוד. כמה היה גדול במלוא מובן המילה, ענק שבענקים, זיע"א.

(חיים אריה מישקובסקי)

תפילת הדרך

באחת הנסיעות לישיבת 'קרן אורה' שבכרמיאל אמרתי תפילת הדרך. המשגיח אמר לי שהחזו"א אחז שתפילת הדרך זו תפילה, ואפשר לומר אותה גם בנסיעה בין בני ברק לתל אביב. לא חובה אלא רשות.

(הרב משה פרנקל)

אמרת המשנה

אמרות חכמה ומוסר מאת מרן המשגיח זצוק"ל

פשוטו של מקרא

"תהרוס קמ"ך בתרגום מפרש הפסוק בלשון עבר. אבל יש לפרשו גם בלשון עתיד, כפשוטו של מקרא. שבא הכתוב ללמדנו, לעתיד לבוא יהרוס הקב"ה את כל הרשעים ושונאי ה'.

העונש ראו מידה כנגד מידה. כתוצאה מזה ישראל זכו ליראה והאמינו בה' ובמשה, שהוא עבדו ולא סתם מכשף, כי אי אפשר לשלם מידה כנגד מידה על ידי

בקריעת ים סוף חז"ל מתארים עשרה ניסים שהיו בזה, אך האמת כי זה גופא שהמצרים נכנסו לים אחרי שראו נס כה גדול, שהים נבקע לישראל, ולא פחדו להכנס, זה בבחינת משיב חכמים אחור ודעתם יסכל, וזה לכשעצמו נס עצום.

אח"כ זכו ישראל לראות עין בעין שכל מה שהיה למצרים היה מידה כנגד מידה כנגד על מה שעשו לישראל. כתוב "תכבד העבודה על האנשים" ו"יכבד לבו הוא ועבדיו" ונענשו ו"ינהגהו בכבדות". ו"ינער ה' את מצרים בתוך הים" ומבואר בחז"ל שהיסורים שכל אחד סבל עד שמת היה לפי רשעותו. "בעמוד אש וענן" פירש"י ענן יורד ועושה אותו כטיט, כמו שהם העבידו את ישראל בטיט. הם רצו להשליך את ישראל לים, ונענשו בזה שטבעו בים.

משום כך נתעורר יתרו ואמר " עתה

נטפי עונג שבת וי"ט שטרם ראו אור מאת בעמח"ס 'לקח טוב'

משנת הלכה

פרשיות יציאת מצרים - 'בית ספר' לאמונה

תלונות בני ישראל, דבר אליהם לאמור, בין הערביים תאכלו בשר ובבוקר תשבעו לחם, וידעתם כי אני ה'". מפסוק זה נראה, אומר הגר"ש הומינר זצ"ל בספרו "עבד המלך", שע"י אכילת הבשר והלחם שניתנו אז, ניתן להשיג את הידיעה "כי אני ה' אלוקיכם". הכיצד?

פרשת בא) שכל הסבור ש"דברינו ומקרינו" הם "טבע ומנהגו של עולם", אדם זה "אין לו חלק בתורת משה רבינו!" ומכאן נובעת החובה הקדושה להאמין בכל לב ש"אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עבירות יכרתנו ענשו, הכל בגזירת עליון".

בפרשיות שובבי"ם אנו מלווים את בני ישראל, החל משהותם במצרים תחת עול משעבדיהם, וכלה בניסים שהתחוללו לעיניהם בשלבי הגאולה, עד הגילוי הגדול בעת מתן תורה. ככל שאנו מתבוננים במאורעות אלה ומשתדלים "לחיות" אותם, מתמלאים מאגרי האמונה שבתוכנו ואנחנו ומתחזקים ביעוד שהועיד לנו הנביא חבקוק כדברי הגמ' במסכת מכות (כד.), שהעמיד את כל המצוות על אחת - "וצדיק אמונתו יחיה".

זאת למדונו כבר חז"ל, שלפיכך נתן ה' מן בכל יום ולא פעם בשבוע או בחודש או בשנה, כדי שבכל בוקר כאשר עוללים ישאלו לחם, יאמרו להם אבות ואמהות הבה נצא לשדה, לראות האם הקב"ה נתן לנו גם היום מנה יומית של מן. וכך נגרשה בהם במשך ארבעים שנה, אמונה שלימה ובטחון גמור בהש"ת. והוא הדין בענין הבשר, ראו בו השגחה פרטית. יחד עם זה למדו לתת להשתדלות את משקלה הנכון, שכן - לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר. כלומר, ראו כאן בעליל שכמות המזון שהגיעה לידם, לא הושפעה כלל על ידי ההשתדלות. את מה שנקבע להם מראש, את זה קיבלו.

פרשיות אלו הן, כאמור, "בית ספר" לאמונה, כמו שנאמר "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". כי מתוך ההכרה בכל עניני יציאת מצרים, זוכים להגיע להכרה ברורה ב"אנכי ה' אלוקיך". כפי שאומר גם הרא"ש (אורחות חיים, כה): "לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובוזה תקיים בלבבך היחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ, ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות. כי מי שאינו מאמין "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", אף ב"אנוכי ה' אלוקיך אינו מאמין. כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים, וזה יסוד כל הורה כולה. וכמו שאמרו חז"ל "בא חבקוק והעמידו על אחת - צדיק באמונתו יחיה". (עד כאן דברים על פי "שפתי חיים" ג"ל).

את משמעות העמדת המצוות על אחת, מבאר הגר"ח פרידלנדר זצ"ל בספרו "שפתי חיים" על התורה. שם הוא אומר שבדורות הראשונים, כל מצוה יכלה להביא את האדם אל השלימות. אולם עד שהגיע דורו של חבקוק נתמעטו הלבבות, לפיכך הוא בא והעמיד את כל המצוות על מצוות האמונה המצוה העיקרית שבכוחה להביא את האדם לשלימות.

אמונה היא מצוה תדירית, אין זמן מסויים לחיובה, האדם מצווה לקיימה בכל רגע. ולא רק לקיים אותה, אלא לחיות תחת מצוה זו בכל עת ובכל שעה. כל מאורע וכל מקרה בין כללי ובין פרטי, צריך להיבחן על פי מבט האמונה. וכבר לימדנו הרמב"ן (סוף

והנה אנחנו אף שאיננו אוכלים מן בכל יום, ואיננו זוכים לראות את הלחם יורד מן השמים, מכל מקום חובתנו להאמין בלב שלם ששום דבר לא השתנה: כל דברינו

השיבות העמידה בנסיון אפילו לזמן מועט ♦ הרב ברק שלמה בלומנפלד

א) כתוב בפרשה (יד, ד-ד) "וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירות... ויעשו כן" וכתוב רש"י שם (ד') "להגיד שבחן ששמעו לקול משה ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפינו אנו צריכים לברוח אלא אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם" עכ"ל מפורש מזה שהתורה משבחת את בני ישראל ששמעו למשה שחננו לפני החרות.

וקשה שאנו משבחים אותם ע"ז שהרי בהמשך (יד, י-יב) מבואר שמתו בני ישראל ואלו המצרים נפל עליהם פחד ולא סמכו על משה ורצו לחזור למצרים, א"כ מה השבח של בני ישראל על משה אם בשעת נסיון כבר לא סומכים עליו. וצ"ב.

ב) ועוד קשה מפרשת בא (יב, לט) שכתוב "וגם צידה לא עשו להם" ומפרש רש"י שם "מגד שבחן של ישראל שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צידה אלא האמינו והלכו הוא שפורש בקבלה (ירמיה ב, ב) זכרתי לך חסד

געוריק אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" עכ"ל.

יוצא מכאן שאנו משבחים את בני ישראל למדבר בלי לדאוג לאוכל ובטחו בקב"ה שידאג להם למזונות. וקשה כי ברגע שלבני ישראל נגמר האוכל מיד הם מתלוננים כמו שמצינו בפרשה בפרק א, כד. ובפרק טז, ב (ווי"ק רש"י טז, א) ובפרק יז, ב. א"כ צריך להבין מה הגדלות שבני ישראל יצאו למדבר עם בטחון בה' שידאג להם לאכול אם ברגע שיש נסיון לא עומדים בו. ועוד צריך להבין איך אנו מזכירים מעלה זו בזכרונות בר"ה אם בסוף לא עמדנו במעלתנו הלא לבושה תחשב לנו שלא הצלחנו. וצ"ב.

ג) ועוד קשה כתוב בפרשה (א, יב) "נטית ימינך תבלעמו ארץ" ומפרש רש"י שם "מכאן שזכו לקבורה בשכר שאמרו ה' הצדיק" עכ"ל. וקשה כיצד המצרים קבלו שכר להיקבר בגלל שהם הודו שה' הצדיק הרי הודאה זו היתה

במכת ברד (ט, כז) ולאחר הודאתם לא שינו את מעשיהם והמשיכו להחזיק בבני"א כ"א אמירה זו לא עשתה רושם. ואיך בכ"ז קבלו עליה שכר. וצ"ב.

ד) מהדברים לעיל יוצא יסוד גדול שהנהגה בענינים רוחניים שונה מהנהגה בענינים גשמיים. כי בענינים גשמיים אם אדם רוצה לבנות בית ובסוף לא בנה זה לא נחשב כי בגשמיות מסתכלים על תוצאות. משא"כ בענינים רוחניים כל החלטה טובה כל רצון כל מחשבה זה דבר שפועל אפילו בלי שיתקיים אותה מחשבה. וא"ת למה שהמחשבה והרצון יפעלו ויהיו להם חשיבות בלי תוצאות, התשובה כיון שבזמן של המחשבה והרצון האדם רצה לעשות רצון ה' א"כ בזמן הזה נהג כשורה וממילא ראוי לשכר על הזמן שנהג כשורה, ולשבחו על מעשיו.

ה) ולפ"ז מתרצות הקושיות לעיל כיון שראויים בני ישראל לשבח שהקשיבו למשה בחניה

לפני החרות, ושיצאו בלי צידה כיון שנהגו כשורה ששמעו למשה והאמינו בקב"ה. זה שלא עמדו בנסיון זה עוד ענין. אבל ברוחניות ראינו שגם מחשבה טובה פועלת ועושה רושם, ולא רק שקבלה רוחנית עושה רושם אלא זה חביב בעיני הקב"ה עד שזוכר לנו את האמונה הזו שיצאו בלי אוכל אע"פ שלא עמדו בנסיון הזה. וה"ה בענין פרעה שכוון שאמר ה' הצדיק" ראוי לקבל שכר על אמרה זו כי ברוחניות כל דבר הוא גדול.

ו) יוצא מדברינו: א) כל מאמץ רוחני כל רצון לעליה זה חשוב מאוד בעיני ה' ולא לחשוב שרק אם מצליחים במטרה זה האדם החביב בעיני ה'. ב) אם פגע בנו יצר הרע כמה טוב לדחותו אפילו בכמה רגעים כי נצחון לזמן מועט זה דבר גדול מאוד. יה"ר שנוכה כולנו להיות בני עליה אמיתיים המקדשים שם שמים באמת.

(מבוסס על דברי מו"ר בעל המעין גנים)

נידוני הלכה
שתגעוררו
ונתלבנו בבי
מדרשא

משנת
הלכה

השכמה ביום שישי להכנת צרכי שבת ♦ הרב צבי מאיר גודיק

שבת קיז: אמר רב חסדא לעולם ישכים אדם להוצאות שבת שנא' והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו, לאלתר. ופירש"י והכינו את אשר יביאו לאלתר, בשעת הבאה הכנה והבאה בהשכמה היא כתיב וילקטו אותו בבוקר בבוקר. ע"כ.

ביאורו, נדע שיש ישראל לטרוח להכין צרכי שבת ביום שישי. ונוסף בציווי אף זירוז לה, דתהיה ההכנה מיד בבקר סמוך להבאת המן. וזמן הבאת המן מבואר בקרא אחרת וילקטו אותו בבקר בבקר. וכדרש"י בגמ' ברכות כז. חלקהו לשני בקרים, ופי' רש"י שלא היו לוקטים אלא בשלש שעות ראשונות שהוא בקר ראשון. ע"כ. הרי לן זירוז דיתחיל בהכנת צרכי שבת תיכף בבוקר תוך זמן ג' שעות ראשונות של היום.

אמנם בשיבלי הלקט סי' נה כ' וז"ל נתחומא אמר רב חסדא מנין שכל המוציא יציאה לשבת מצוה שישכים ויוציא משחרית שנא' והיה ביום השישי ודרשו חכמים אין והיה אלא מיד שנא' והיה כי קם הפלשתי [ש"א יז, מח] ע"כ.

ומלשוננו נר' דלמד הילפותא לדין זירוז הנ"ל באופן אחר בקרא. דדרש"י דלש' והיה מורה על מידיות. וכשם דגבי דוד וגלית נא' לש' והיה להורות על ענין מידי שיבוא כעת. וכדעווי"ש. הכ"נ יש לבאר הקרא והיה ביום השישי דמורה על דבר מידי שיבוא כעת, והיינו המשך הקרא והכינו את אשר יביאו.

ונמצאת נפק"מ בין ב' הדרשות הנ"ל, דלרש"י סגי להתחיל בהכנה תוך ג' שעות, ולתחומא

בעי' שיתחיל כמה שיותר סמוך ומיד לתחילת היום.

והנה יעויי' בטור סי' ר"ג דהעתיק כדברי רש"י. ובב"י והט"ז העתיקו כדברי שיבלי הלקט. ובפמ"ג תמה בזה ואיני יודע למה שבקוה למש"כ הטור וכו'. ותי' וז"ל ואפשר בקר ג' שעות, והיה מיד. מצוה ביום שישי מיד אם אפשר, ולבד שיקרא ק"ש ותפילה בזמנה וכו'. ואף דצרכי אסור לעשות קודם שיתפלל כו', צרכי שבת מצוה הוה ומותר קודם שיתפלל כו' עכ"ל.

והמוכן בדבריו, דניסה ליישב דמאי דשבקו הב"י והט"ז לדרשת הטור, הוא משום דנפק"מ נוספת איכא עפ"י השבלי הלקט, דאי חזי' דהדגישה תורה ענין המידיות ביום שישי, ע"כ דציוותה אף להקדים למצות קריא"ש ותפילה, ולומר דמצות ההכנה לצרכי שבת היא שתהיה הראשונה ביום.

והביאה"ל סי' ר"ג אייתי דבריו ובתחילה דן לדחות דמנהג העולם אינו כן. אך הדר ביה, דאינו ראייה. [ויש לבאר כן] כי הנהגה במצות ההכנה לשבת, למתבונן, ב' ענינים איכא: א. מצוה בגופו לטרוח ולהכין לכבוד שבת. ב. מצוה לדאוג שאכן יהיו כל צרכי שבת מוכנים כראוי לכבוד שבת. ונפק"מ בינייהו, דלצאת ענין הראשון מחד בעי דדוקא הוא יעשה בגופו, ומאיך סגי באיזו הכנה כל שהיא. ואילו ענין השני, מחד, אפשר דייעשה אף ע"י אחרים, ומאיך צריך שיטרח ויחזור ויטרח וישגיח עד שיהיו כל צרכי שבת מוכנים.

והבין הביאה"ל דנפק"מ נוספת בינייהו, לענין תוספת הזירוז של התורה להתחיל ההכנות בהשכמה. דגבי ענין הראשון לא מסתבר כלל דצריך דוקא בהשכמה. ודוקא גבי ענין השני מסתברא דכיוון דבעי' שיהיו כל צרכי שבת מוכנים כראוי, הרי שציוותה תורה שיזכור זאת מיד בתחילת היום ע"מ ליתן אל לבו האחריות על כך.

ולזה הדר ביה מדחייתו, דהשתא מנהג העולם אינו ראייה, דהלא שפיר יכול ציווי זה להשכמה אף ע"י בני ביתו, ובינתיים פנוי הוא לילך לביהכנ"ס לק"ש ותפילה. וכך הוא אכן אצל רוב העולם. אמנם אכתי שייכי דברי הפמ"ג בגוונא דיחיד הוא ועליו בלבד מוטלת חובת ההכנה, דשפיר יצטוה בזה אף קודם ק"ש ותפילה.

שוב דן הביאה"ל דשמא כל האי מצות ההשכמה אינה אלא מדר' ואסמכתא בעלמא הוא מקרא. וא"כ ודאי האי ילפותא דמיד לא ידחה ק"ש ותפילה. אך אף מצוות הדר ביה דכיוון דילפי' דסעודות השבת מדאו', א"כ וודאי אף ההכנה וההשכמה בכלל.

אולם דחיה אחרונה דוחה דברי הפמ"ג ונשאר בזה, דהנהגה כל חידושו דהפמ"ג נובע מהאי תוספת זירוז התורה לקיים דין ההכנה מיד ביום השישי. והבין דע"כ אתא לומר דקודם לכל מצוות התורה.

אמנם, כ"ז א"ש אילו אכן מצינו מצוה זאת שנא' בסניני יחד עם כל המצוות שפיר שייך להבין דרצון התורה בזה שהדגישה מיד, להקדים מצוה זו לכל המצוות. אך השתא,

הלא ידוע דמצוות שבת כבר במרה נצטוו עליהן. וזה היה עוד קודם קבלת התורה עם מצוותיה בסניני. ונמצא מעתה, דאף דאמרה תורה מיד, אין ראייה כלל דרצונה בזה היה שיקדים אף לק"ש ותפילה. ושפיר אפשר להבין, דזירוז זה דמיד נא' דוקא ביחס לחיובים שהיו מוטלים עליהם אז, דיקדים לכולם. אולם השתא שקבלו התורה, וישנם עוד מצוות דתדירים המה, וחשיבותם יותר. הא ודאי שיקדמו לה. וזירוז זה דמיד, אכתי חייילא עליה אחר קיום מצוות התדירות, דק"ש ותפילה.

נמצאו למדים:

- א. מצוה גדולה להשכים ביום שישי להתחיל להכין צרכי שבת.
- ב. זמן ההשכמה הוא מיד בבקר ותוך ג' שעות הראשונות.
- ג. לפמ"ג יקדים מצוה זו אף לק"ש ותפילה. והמשנ"ב דוחה דבריו דודאי ק"ש ותפילה קודם, אך מיד אחריהן ישכים להכין.
- ד. מצוה זו יכולה שתתקיים ע"י אחד מבני הבית ויפטור כולם.

עת להשועה

היה נקרע בעל כרחו כמעשה (חולין ז) ברבי פינחס בן יאיר וכו'. וליישב זה יסד רבינו ז"ל: כי תנאי זה הוא בכלל התנאים שהתנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזור עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא... והכל בכח התורה. והנה ביציאת ישראל ממצרים עדיין לא קבלו התורה ואין גזירתם על הנבראים גזירה, ולזה לא הסכים הים ליחלק להם וטען למשה אתה נבראת בשמי ואני בשלישי, זה רמז כי אינו בן תורה שאם היה בן תורה הנה הוא קודם לו, כי התורה קדמה לעולם כולו, ולזה נתחכם ה' והוליד ימינו לימין משה פירוש הראהו כי הוא בן תורה המתייחס לה ימין דכתיב (דברים לג) מימינו וגו', וכשראהו תיכף ומיד נקרע כתנאי הראשון, ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה, יביא ביזו שטר חוב אחד לכופו ליחלק לפניו. עכ"ל. היינו דכח התורה הוא כח הימין שלו ית' כביכול וכנגדו בטל גדר הטבע, לא מצד מעשי התחוננים אלא מכת ימינו ית', ובן תורה מתייחס לימין.

לישועה. אמנם צ"ב למה קראה רבינו 'חלוקה המעולה שבכולן'. ועי' במסילת ישרים פ"י שכ' דהיא מדריגה פחותה ממדריגת דוד המלך ע"ה שביקש לרדוף בפועל.

ואולי י"ל דמצד האדם אם יש בו נקיות לעורר רחמים ע"י מעשיו הרי זו מעלה גדולה יותר, אבל בפועל אחרי שמתעוררת מדת הרחמים, אם התעוררה שלא ע"י מעשיו של האדם אלא בהתעוררות דלעילא, ודאי היא התעוררות גדולה יותר שאינה תלויה ומצומצמת לפי מעשי האדם אלא שופעת בחסד עליון ב"ה ללא גבול אנושי. וכ"מ קצת בוזה"ק כאן (מז:).

ובזה יערב לחיך מש"כ רבינו לקמן (יד כז) עה"פ וישב הים לאיתנו דהק' רבינו מדוע התריס הים בפני מרע"ה (שמו"ר כא ו) ואמר לו אין אני נקרע מפניך שאני נבראתי ביום שלישי ואתה נבראת ביום ששי, עד שנטה ה' ימינו על ימינו של משה שנאמר מולך לימין משה וגו', ועוד הק' כי ליחידי סגולה

נשתנו אלו מאלו וכו' וע"י מעשיהם נחלש כביכול כח הרחמים. אשר על כן אמר למשה תשובה נצחת, מה תצעק אלי, פירוש כי אין הדבר תלוי בידי, הגם שאני חפץ עשות נס, כיון שהם אינם ראויים מדת הדין מונעת, ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת, ואמר אליו דבר אל בני ישראל פירוש זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים, דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם, ויסעו אל הים קודם שיחלק, על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים, ואתה הרם את מטך, פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה להם הנס ובקע הים, כי 'גדול הבטחון והאמונה' הלו להכריעים לטובה. עכ"ל.

ולפי"ז מבואר מש"כ רבינו לעיל 'אפילו בתפילה אם אין לכם כח' היינו שלא תהיה בתפילה כח להפוך מדת הדין לרחמים, ורק ע"י האמונה והבטחון זכו לרחמים. וא"כ דברי חזקיהו נמי י"ל דאמר אני ישן על מטתי ואתה עושה, גילה בזה עוצם בטחוני בה' ותהי לו

"ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" (יד, יד)

כ' רבינו האוה"ח הק' ז"ל: ואמרו ואתם תחרישון, יתבאר על דרך אומנם ז"ל (ילק"ש ב רמז קסג) ארבעה צדיקים מה ששאל זה לא שאל זה, וחלוקה המעולה שבכולן הוא מה ששאל חזקיהו שאמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא להתפלל אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה, וכן עשה ה' דכתיב (מ"ב יט לה) בלילה ההוא ויצא מלאך ה' וגו', והיא המדריגה שאמר משה ואתם תחרישון, פירוש אפילו בתפילה אם אין בכך כח כמאמר חזקיהו תחרישון והוא ילחם לכם. עכ"ל.

והנה במדרש שם ובעוד מקומות לא מבואר איזו בקשה מעולה יותר, ובדברי רבינו מבואר שבלי תפילה היא מעלה גבוהה יותר. אמנם לקמן עה"פ מה תצעק אלי (יד טו) הק' רבינו מה השיב ה' למשה הלא יפה צעקה לאדם בעת צרה, וכי למי יצעק אם לא אליו ית'. ות' רבינו ע"פ דברי חז"ל (זוה"ק ח"ב קע): שישאל היו נתונים בקטרוג של "מה

משנת המעשה

מעשים נחמדים המעוררים ליראת ה'

המושך מעמ' ב'

ומקרינו הכל מהשי"ת, בשינוי אחד - מה שירד אז מהשמים מגיע אלינו ע"י שליחים שונים, אין טבע ומנהגו של עולם, אין ההשתדלות מהווה סיבה לתוצאותיה, אלא הכל מגיע מידו המלאה הקדושה והרחבה.

הגר"ש הומינר מסיים ואומר, טוב שבעת האכילה נתבונן ונרגיש בזה השגחתו הפרטית עלינו, שהזמין לנו מזונותינו והצטרכותנו. והכל בגזירת עליון בצדק ובמשפט בחסד וברחמים.

יצויין כי נוסח ברכת המזון אשר נתקן ע"י משה רבינו ע"ה, יכול אף הוא לקשר אותנו עם אוכלי המן. לאורו אנו יכולים למצוא את עצמנו מברכים את ה' ומודים לו על המזון שהונח לפתח ביתנו, כמו בימים ההם בזמן הזה. היה מי שהמחיש את חובת הכרת הטוב ואת חיזוק האמונה על ה"מן" - המזון, שאנו מלקטים, לאדם רעב וצמא הנמצא בלב המדבר השמם וסובל מחום ביום ומקור בלילה. ולפתע מגיח מטוס תובלה ענק, ומנחית לרגליו בית מושלם מלא בכל טוב. מזון ומשקאות נמצאים בו בשפע רב, וכן מיטות, כרים וכסות ומערכת מיזוג אויר. מה מאוד יודה האיש למי שהיטיב עמו. הרגשה מעין זו צריכה ללוות אותנו בעת ההודאה ל"זן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים".

יתכן שהסגולה של הרב מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל לומר את פרשת המן ביום ג' של פרשת בשלח, יסודה הוא בחיזוק באמונה שניתן לקבל מהתבוננות בירידת המן. ככל שמכירים בכך שהפרנסה וכל שאר דברינו ומקרינו הם מהשמים, כן נתברך כולנו יחד בברכה שלמה ונאמר אמן.

עד שירצה את הברו

הכלה מקבלת טלפון: "שלו" מדברת רחל", את עוד זוכרת אותי, לא בדיוק השיבה, לפני כארבעים שנה למדת בבית ספר זה, כן השיבה האמא, אם כן אנחנו היינו חברות טובות בעבר, עד ש...

כשהאמא שמעה את שמה, החוירה כולה עד שבתה רצה להגיש לה כסא כי חשבה שהיא הולכת להתעלף, ובראשה התחיל לעבור המקרה החמור שאירע עם חברתה-רחל.

כשהיו בחורות צעירות הם היו חברות טובות בלב ונפש, ורחל היתה מאד אהובה בכיתה ובלשון הבנות קוראים לזה 'מלכת כיתה', כמה

הבת היתה תקועה ללא כל סיבה הנראית לעינים, וביום בהיר ללא הסבר התארסה, עד שהגיעה השיחת טלפון ואז כבר הבינו הכל

סיפר הג"ר שלמה מילר שליט"א, ששמע מבעל המעשה שיש לו בת חלקה ללא שום בעיות, והם גם לא היו מאד בררנים, וכל הצעה שהגיע שנשמעה סבירה הסכימו עליה, ובכל זאת הבת שלהם נתקעה, וכל שידוך שעמד לפני גמר נתקע באיזה שהוא שלב.

כמובן שהצער של ההורים היה גדול, וצערה של הבת היה יותר גדול, אבל כל מי שידע מהמקרה נדו בראשם, זה גזירה מן השמים אין שום הסבר טבעי למקרה הזה.

לפני כשנה הבת שכבר הגיעה לגיל 32 התארסה בשעה טובה ומוצלחת, וכולם שמחו על השמחה, וכשם שלא ידעו למה התעכבה בשידוכין, כך גם לא ידעו מה קרה שפתאום הציעו שידוך, ובתוך זמן קצר הכל הלך למישרים והבת התארסה.

בערב ראש השנה תשע"ח, אמא של

לעילוי נשמת

ר' משה ברוך רחמים ומרת חנה תורתית ז"ל
נלב"ע י' שבט תשס"ד
*
זווגתו מרת רחל זינת ברוך אברהם ומרת נחמה נאל תורתית ע"ה
נלב"ע י"ז שבט תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

(באדיבות מכון 'ווי העמודים')